

ANALÝZA PLATFORMY GMAIL

Juraj Lukáč

Prešovská univerzita, Centrum celoživotného a kompetenčného vzdelávania,
Ústav jazykových kompetencií, Ul. 17. novembra 15, 080 01 Prešov, Slovakia
e-mail: juraj.lukac@unipo.sk

Abstrakt

V príspevku sa zaoberám výskumom komunikácie prostredníctvom e-mailovej schránky *gmail*. Na základe analýzy sa zistilo, že skúmaný jav mieša nepríznakové s príznakovým, všeobecné s intímnyim ako aj detailné s minimálnym. Tento príspevok okrem socio-semiotického rozboru elektronickej komunikácie analyzuje e-mailový účet gmail i z geosemiotického hľadiska, pričom autor argumentuje, že znaky usporiadané v rámcoch sú závislé od umiestnenia v priestore a zároveň medzi jednotlivými rámcami dochádza k interakcii. Jednotlivé znaky rámce spolu vytvárajú, na základe interdiskurzného dialógu, súhrn vizuálnych znakov ako aj križovátku viacerých diskurzov i priestorov, z ktorých má každý svoju funkciu, tj. vytvárajú *semiotický agregát*. Všetky tieto diskurzy a priestory spolu tvoria určitú paradigmu, ktorá riadi používateľov v prostredí e-krajiny.

Úvod

V tejto práci poukazujem na to, ako sa diskurz v prostredí e-krajiny materializuje na základe ikonicko-symbolických znakov. Vychádzam z [13] a [12], pričom nadväzujem na [5]. Skúmal som e-mailový účet „gmail“ a testoval som, ako je diskurz tvorený na pozadí komunikačnej dichotómie učiteľ – študent, podmienený z hľadiska sociosemiotiky. Pozornosť som venoval hlavne tomu, ako je diskurz na platforme „gmail“ sociálne regulovaný. Vychádzam z tradičného užívania jazyka ako prostriedku formálnej komunikačnej udalosti medzi učiteľom a študentom. Inými slovami, diskurz v priestore „gmail“ je príkladom zmeny, ktorou formálny jazyk v súčasnosti prechádza. Došiel som k záverom, ktoré naznačujú heterogénnosť tvorby diskurzu v e-krajine. A teda výsledok výskumu ukazuje, že tradične sociálne striktné vymedzené hranice formovania diskurzu sú v e-krajine nejednoznačné. Kde v tradičnej komunikácii je prekročenie hraníc pragmatiky komunikačnej udalosti považované za nevhodné, ba vedie až k sociálnej izolácii porušovateľa, v priestore e-krajiny je akoby všetko dovolené, resp. pravidlá sú fluidné. Povedané inak, neexistujú pravidlá, ktoré by komunikačné správanie užívateľov „netspeaku“ [3] v tomto priestore akokoľvek obmedzovalo (aspoň čo sa týka e-mailovej komunikácie).

Komunikácia na platforme „gmail“ je materializáciou technologického pokroku v oblasti počítačov, no nielen tam. Spôsoby, ktorými sa dá komunikovať sú o niečo bohatšie, tvrdí [12], ako je tomu v komunikácii, pri ktorej využívame fyziologický aparát. Diskurz a jeho podoba na platforme „gmail“ sa teda môže zdať akoby bola bez pravidiel len v prípade, že študujeme povrchno. Tento článok poukazuje na to, aké pravidlá riadia diskurz učiteľa a študenta v súčasnosti, teda je to synchronný pohľad na problematiku e-krajiny ako komunikačnej udalosti.

Diskurz e-mailu, ako poznamenal [3], má štandardizovanú štruktúru, pretože prvky e-mailového diskurzu sú ustálené. Čo ale ostáva nezodpovedané sú funkcie tohto komunikačného média a vhodný jazyk na dosiahnutie komunikačného cieľa. Vzhľadom na skutočnosť, že e-mailové služby využívajú používatelia z rôznych kultúrno-spoločenských zázemí, je veľmi ťažké určiť univerzálny jazyk, ktorý by slúžil ako norma. [4] dokonca tvrdí, že akýkoľvek konsenzus v súvislosti s vhodným jazykom na internete je pre vyššie spomenuté kultúrne rozdiely len málo pravdepodobný. V tomto článku je predmetom výskumu

identifikácia lingvistických nezhôd alebo lingvistických rôznorodostí vytvárajúcich diskurz tejto platformy pri písaní **predmetu** e-mailovej správy ako aj **oslovenia**.

1 Teoretické východiská

Prvou koncepciou, ktorá slúži na účely môjho výskumu diskurzu internetu, je [12]. Táto publikácia vychádza najmä z Rolanda Barthesa. Vychádzajúc z tendencie lingvistiky dvadsiateho storočia, kde sa stredobodom záujmu stáva text a jeho kontext ako aj prechod od skúmania gramatiky k bádaniu diskurzu, [12] tvrdí, že podobný trend môžeme nájsť i v semiotike, t.j. pozornosť sa sústreďuje na semiotického zdroje, nie na znak. Toto smerovanie semiotiky je zamerané na produkciu „komunikačných artefaktov“ [12] a ich interpretácie v kontexte špecifickej sociálnej situácie a skúsenosti. Autor argumentuje, že socio-semiotika porovnáva semiotické módy, skúma ich spoločné rysy ako aj to, čím sa navzájom odlišujú, pričom sa snaží vysvetliť, ako sa môžu zlúčiť do multimodálnych artefaktov. Socio-semiotika a jej teoretické skúmanie sa nezaobera systematickým popisom semiotických módov a ich zákonitostí prameniacych z ich inherentných vlastností. Práve naopak, socio-semiotika, podľa [12], sa týka štúdia spôsobov, akými je používanie semiotických zdrojov regulované v kontexte špecifických sociálnych praktík a skúseností, ktoré sa líšia spôsobmi aj stupňami svojho vyjadrenia. Navyše, socio-semiotika predstavuje bádanie orientované samé na seba. Analyzovať semiotickú komplexnosť javov okolo nás, ich produkciu a interpretáciu ako aj sociálnu intervenciu a objav nových semiotickú komplexnosť javov okolo nás, ich produkciu a interpretáciu ako aj sociálnu intervenciu a objav nových semiotických zdrojov, prípadne nové spôsoby interpretácie už existujúcich semiotických zdrojov je prvoradé [12].

V rámci socio-semiotického výskumu internetového diskurzu ďalej vychádzam z predpokladu, že internet ako znak v sebe zahŕňa vzťah medzi označujúcim a označovaným. Výskum v oblasti socio-semiotiky [12] [10], [3], [4] sa zaoberá identifikáciou semiotického zdroja a následným skúmaním jeho pravidiel v kontexte. [12] sa napríklad pýta, ako a kto vykonáva kontrolu; ako je táto kontrola opodstatnená; sú pravidlá striktné; a nakoniec i sa zaujíma i to, čo sa stane v prípade, že používatelia semiotických zdrojov nebudú tieto pravidlá dodržiavať a či sa už existujúce pravidlá dajú meniť (ak áno, akým spôsobom a za akým účelom). [12] tvrdí, že žiadna z týchto otázok sa nemôže klásť, ak sa termínom semiotický systém rozumie prirodzený jav alebo štruktúra, ktoré akosi existujú a ktorým sa vystavujeme len vďaka skutočnosti, že jestvujú. Semiotické zdroje sa menia spolu so spoločenským pokrokom. V súčasnosti sa to týka najmä technológií.

Analýza diskurzu z pohľadu socio-semiotiky skúma jednak materiálne zdroje komunikácie a jednak spôsoby ich využitia v kontexte regulovanom spoločnosťou [12]. Pri analýze diskurzu zo socio-semiotického hľadiska skúmame spôsob, akým niečo prebieha. Skúmame taktiež aj participantov diskurzu a ich prezentáciu a aké semiotické zdroje využívajú. V neposlednom rade skúmal sa i priestor a spôsob(y), akým(i) musí byť daný priestor usporiadaný, aby diskurz mohol vzniknúť.

Geosemiotika je druhým konceptom, z ktorého táto práca vychádza. Je podkategóriou semiotiky. Oblasť semiotického výskumu je zameraná na štúdium spôsobov, akými ľudia komunikujú prostredníctvom znakov, symbolov a indexov. Metóda skúmania používania jazyka vzhľadom na jeho umiestnenie v priestore pochádza z [13]. Autori práce argumentujú, že jazyk sa dá skúmať z hľadiska jeho konkrétneho umiestnenia v materiálnom svete. Vplyvy, ktoré menia význam jazyka v materiálnom svete sú väčšinou dané jeho umiestnením v zemepisnom, sociálnom alebo politickom kontexte. Autori definujú geosemiotiku ako „štúdium, ktoré sa zaoberá tvorbou významu znakov, podľa ktorých je jazyk umiestnený v materiálnom svete“, [13]. Geosemiotika ako metóda štúdia jazykových znakov rozlišuje tri

hlavné kategórie, t.j. *interakčný poriadok*, *vizuálna semiotika*, a *semiotika miesta*. Tieto tri kategórie sú navzájom prepojené a komunikujú formou tzv. interdiskurzného dialógu, ktorý je akýmsi „agregátom“ jednotlivých semiotických systémov, ktoré ho tvoria.

1.1 Interakčný poriadok

Interakčný poriadok vychádza z [6]. Autor tvrdí, že komunikácia medzi ľuďmi je organizovaná v rámci rôznych diskurzov, ktoré nás všade obklopujú. Na základe kategorizácie interakčného poriadku sa stanovuje jasne vymedzená, no nie absolútne vyčerpaná typológia interakcie medzi používateľmi jazyka. Prečo je koncepcia interakčného poriadku dôležitá pre geosemiotickú analýzu znakov? Odpoveď tkvie v tom, že fyzická prítomnosť človeka na tomto svete zaberá určitý priestor a vzhľadom na jeho konkrétnu polohu v priestore, či už ide o geografickú polohu, politickú afiliáciu alebo spoločenskú vrstvu o ňom niečo napovedá, čiže mu dáva význam. Inými slovami, „interakčný poriadok zahŕňa všetky možné spôsoby na základe ktorých je komunikant v priestore spolu s inými komunikantmi a kategorizuje rôzne podoby takýchto stretov medzi nimi“ [13]. Ako príklad [6] uvádza, že komunikant môže byť v priestore *sám* (*single*), môže vytvárať *dvojicu* (*a with*), môže byť súčasťou zástupu (*files and processions*), rôznych druhov stretnutí a obsluhy (v obchode pri pokladni, na pracovnom pohovore, na skúške, a pod ...). [6] zaviedol celkom jedenásť jednotiek interakčného poriadku.

V rámci problematiky interakčného poriadku využili autori geosemiotického skúmania znakov aj koncepciu [8] a jeho tvrdenie týkajúce sa času a jeho vnímania zo strany percipienta. To môže byť buď monochrónne alebo polychrónne, čiže čas sa vníma lineárne alebo flexibilne. Práve vnímanie času podľa [13] je jeden zo zdrojov interakčného poriadku. Ďalšími zdrojmi, ktoré určujú interakčný poriadok, sú zmysly vnímania (čuch, chuť, zrak, sluch, hmat), proxemika (interpersonálna vzdialenosť medzi komunikantmi) a vystupovanie komunikanta.

1.2 Vizuálna semiotika

Vizuálna semiotika vychádza z [11]. V rámci geosemiotiky sa ako podstatné pre jej štúdium považujú tri stránky, a síce to, ako „je svet zobrazený vo forme fotografií, obrazov“ [13] a v neposlednom rade to, ako „si komunikanti vysvetľujú význam v závislosti od ich umiestnenia“ [13]. Pre svoje potreby si geosemiotická metóda štúdia významu znakov v elektronickom priestore prepožičala tri semiotické systémy z [11]. Sú to: zobrazení účastníci (čiže účastníci, ktorí sú predmetom daného vizuálneho objektu); modalita (to, do akej miery sa zobrazený objekt zdá byť pravdivý z hľadiska sýtosti farby a jej verného zobrazenia v porovnaní so skutočnosťou); kompozícia (čiže to, ako sú jednotlivé kúsky informácie organizované vo vizuálnom priestore. Využíva sa na to niekoľko binárnych protikladov, t.j. *centrum/periféria*, *skutočné/ideálne*, *vľavo/vpravo*, *známe/neznáme*).

1.3 Semiotika miesta

Štúdium semiotiky miesta je „základnou problematikou, ktorou sa geosemiotika zaoberá – t.j. kde v materiálnom svete je znak zakotvený“ [13]. Semiotika miesta je komplexná tematika. Zaoberá sa už konkrétnym spôsobom akým jazyk indexuje priestor. Všíma si odlišné typy písma, ktoré majú svoje špecifiká. Ďalej sa tu skúmajú konkrétne nápisy z hľadiska ich typu písma, alebo materiálu, na ktorom sú umiestnené a pod.

Čo sa týka umiestnenia znakov, semiotika miesta rozlišuje, či ide o *dekontextualizovanú*, *transgresívnu* alebo *situačnú* semiotiku.

Pri *dekontextualizovanej* semiotike ide o to, že jeden znak si ponecháva svoj význam bez ohľadu na to, v akom kontexte sa používa (znak webového prehliadača je vždy prítomný bez ohľadu na to, na akej stránke sa komunikant nachádza, a pod.).

Transgresívna semiotika sa týka umiestnenia znaku na „zlom mieste“ kde sa spravidla nehodí. Príkladom sú napríklad grafity reklamné putače na webových stránkach a pod.

Situačná semiotika zahŕňa bežné znaky, ktoré majú priamy súvis s miestom, na ktorom sú umiestnené, napr. značka STOP na vedľajšej ceste je zrozumiteľná vďaka tomu, že tu dochádza k situačne spojenému priestoru.

Semiotika miesta ďalej rozlišuje *semiotické priestory* a *diskurzy*.

Semiotické priestory sa ďalej členia podľa toho, či má byť znak vystavený verejne tak, aby ho každý komunikant videl alebo na také, ktoré majú zostať v úzadí, skryté pred okom komunikanta v priestore, čiže podporné. Toto členenie môže byť zobrazené nasledovne: priestor *frontstage* (verejný), *výstavný* priestor, *prechodový* priestor, *úžitkový* priestor, *zabezpečený* priestor, priestor *backstage* (podporný).

Znaky umiestnené v priestore navzájom spravidla komunikujú, čím vytvárajú tzv. *semiotický agregát* (*semiotic aggregate*, [13]). Inými slovami, v priestore existujú rôzne diskurzy, ktoré spoločne vytvárajú „agregáty“. Tak či onak, jav, ku ktorému dochádza pri slede týchto udalostí sa v geosemiotike nazýva „*interdiskurzívny dialóg*“. Geosemiotický prístup k skúmaniu jazykového kódu rozlišuje v e-krajine nasledovné typy diskurzu: *infraštruktúrny*, *regulačný*, *transgresívny* a *komerčný*.

Infraštruktúrny diskurz informuje o štruktúrach semiotického systému, ktoré sú za bežných okolností ukryté. Tento druh diskurzu pomáha systému fungovať normálne. *Regulačný* diskurz udáva pokyny v súvislosti s tým, ako sa má používateľ v priestore pohybovať. Tieto pokyny sa uskutočňujú buď verbálnou alebo neverbálnou formou. *Transgresívny* diskurz sa nesie v duchu definície transgresívnej semiotiky a síce, že úmyselne prekračuje svojim obsahom tzv. „čistý“ semiotický priestor. *Komerčný* diskurz propaguje nejaký produkt alebo službu.

2 Analýza

Platforma *g-mail* ako systém je podobne ako všetky ostatné platformy popretkávaná niekoľkými semiotickými podsystémami, ktoré indexujú priestor v e-krajine. [13] túto súhrnu nazývajú semiotický agregát. Tvorí ho interakčný poriadok, vizuálna semiotika a semiotika miesta. Interakčný poriadok predstavuje nielen interakčnú dvojicu, pri ktorej sa užívateľ pomocou klávesnice (prípadne tzv. touchpadu) alebo externého zariadenia slúžiaceho na ovládanie kurzora po ploche e-krajiny, tj. počítačovej myši zadáva príkazy na základe ktorých sa dostáva (prihlasuje) na účet „gmail“, ale funguje aj ako tzv. semiotický agregát. Interakčný poriadok ako semiotický agregát znamená to, ako sú všetky geosemiotické kategórie spoločne prítomné na webstránke v užšom a v e-krajine v širšom zmysle slova. Každá kategória geosemiotických zón teda spolutvorí web. V tejto analýze sa zameriavam na to, ako vizuálna semiotika, ale i semiotika miesta (tj. priestor a diskurz) tvoria geosemiotické zóny.

Vizuálna semiotika v e-krajine zahŕňa kategórie *modality*, *kompozíciu* a *zobrazených účastníkov*. Modalita sa tradične vzťahuje na kvalitu farieb (ich sýtosť, jasnosť a pod.). Na platforme *g-mail* sa stretávame s **technologickou** (tučné písmo označujúce neprečítanú poštu), **abstraktnou** (konotatívny význam zobrazovaného, t.j. pošta), **zmyslovou** (farba ako zdroj potešenia) a **naturalistickou** (pozadie účtu *g-mail* – obrázok zobrazujúci oceán) modalitou. Kompozícia ako podkategória vizuálnej semiotiky komunikuje informačný odkaz tradičným spôsobom, t.j. známa informácia je vľavo, nová vpravo. Takýmto spôsobom sa

prezentuje dynamika textu e-krajiny zhora nadol, pričom sa kompozícia mení z ideálneho na reálne. V koncepcii semiotiky miesta rozlišujeme, či ide o semiotiku priestoru alebo diskurzu. Priestor sa člení na verejný a podporný, kým diskurz na *infraštruktúrny, regulačný, transgresívny a komerčný*. Verejný priestor ďalej rozlišuje medzi *výstavným, prechodovým, úžitkovým a zabezpečeným*. Všetky vyššie spomenuté semiotické systémy spoločne tvoria semiotický agregát, v ktorom každý z nich má svoj význam. Takýto semiotický agregát podlieha interakčnému poriadku v tom zmysle, že všetky jeho zložky spolu komunikujú a všetky jeho zložky spolu komunikujú a všetky majú svoje špecifické miesto v priestore e-krajiny. Stránka účtu g-mail obsahuje niekoľko rámcov. Prvým je rámec *Microsoft Windows OS*, druhým webový prehliadač Mozilla. Samotný prehliadač obsahuje ďalšie semiotické vrstvy, ktoré sú v ňom ukotvené, t.j. podľa poradia zhora nadol – riadok s menu, statusový riadok, riadok s otvorenými kartami.

Pre potreby výskumu bolo použitých päťdesiat emailov s tematikou „*Prezentácia*“. Skúmal som, aké tvary má **predmet** e-mailovej správy a jej úvodné **oslovenie**. K výskumu platformy g-mail som pristupoval z pohľadu pravidiel anglického jazyka, nie slovenčiny, a preto sú výsledky, aj keď sa jedná o výskumný materiál bilingválneho charakteru (AJ a SJ) limitované pravidlami anglického jazyka. Na základe pozorovania vyšlo najavo, že v elektronickej komunikácii sa norma písomnej komunikácie, t.j. predmet správy, oslovenie, členenie textu na odseky ako aj záverečné formulky vyznačujú rôznorodosťou. Ja som sa sústredil na to, či a ako bol uvedený predmet správy a následne, či diskurz komunikácie medzi učiteľom a študentom obsahuje oslovenie, ak áno, tak ako je formulované. Inými slovami, analýza formy predmetu správy a oslovení tvorila jadro pozorovania.

Predmet správy je spolu s identifikáciou jej odosielateľa aspektom e-mailovej komunikácie, ktorý je veľmi dôležitý najmä z pohľadu príjemcu. Na základe identifikácia predmetu správy sa príjemca e-mailu rozhodne, či si poštu prečíta alebo nie. Vzhľadom na to, že sa predmetu e-mailovej správy venuje veľká pozornosť zo strany príjemcu, systém je nastavený deliť nepotrebné správy (spam) od tých, o ktorých usúdi, že sú pre prijímateľa dôležité. Preto niektoré e-maily skončia v spame automaticky a prijímateľ si ich z vôbec nemusí prečítať. Predmet e-mailovej správy je po formálnej stránke jasný, stručný, relevantný svojmu obsahu a v neposlednom rade vystihuje hlavnú myšlienku e-mailu. Z nasledujúcich príkladov je zrejmé, že predmet správy má rôznu formu. Prvým dôležitým aspektom e-mailovej komunikácie je jeho písomná podoba. Ako také musí toto médium obsahovať grafické znaky a je taktiež časovo nezávislé a vyznačuje sa nepriamou spätnou väzbou (ak vôbec). Autor formou svojho textu nielen odráža svoju skúsenosť s daným médium komunikácie, ale taktiež konštruuje jeho adresáta.

Čo sa týka funkcie, nie je jednoznačná (môže byť direktívna, fatická, expresívna, a pod.). No aj nejednoznačnosť je normou nech je akokoľvek fluidná. Mnohé správy **neboli jednotné** pri formulácii predmetu správy. Väčšina správ obsahovala predmet. Jeho variácia bola nasledovná:

Slovo *prezentácia* v prijatých e-mailových správach sa líšilo predovšetkým nejednotou v používaní **veľkých/malých písmen** – z toho vyplýva, že diskurz g-mailu v súčasnosti považuje za normu začínať slovo veľkým ako i malým písmenom. Ďalej sa často stalo, že došlo k **vynechaniu slova prezentácia**, ktoré bolo nahradené **účelom**, pre ktorý bola prezentácia pripravená (t.j. anglický jazyk), vid' *AJ-IGRRI*). Ďalej sa zistilo, že sa predmet správy uvádzal aj ako **zložené slovo**, resp. **dvojica**, ba až **trojica skratiek**, ktoré bližšie identifikovali príslušnosť autora správy ku konkrétnej skupine, napr. *2man2th, IGRRI*, no slovo prezentácia **absentovalo** (elipsa). Na iných miestach nachádzame v rámci identifikácie autora správy v spojení so slovom prezentácia taktiež jeho/**jej meno** ako aj **bližšie určenie**

účelu prezentácie (AJ). Navyše niektoré formy písania predmetu správ uvádzali **konkrétne časovo vymedzený údaj** o tom, kedy sa majú prezentovať, napr. *Prezentácia, week 6*.

Na koniec, no nie na poslednom mieste, sa forma predmetu správy uvádzala buď anglicky alebo slovensky. Išlo teda o prípady **prepínania medzi dvoma kódmi** (ANJ presentation). Ďalšou variáciou uvádzania predmetu správy bolo používanie tzv. **smajlíka**, resp. **predmet správy nebol uvedený vôbec**. Tieto pozorovania vedú k záveru, že forma písania predmetu v e-mailovej komunikácii vzhľadom na svoju rôznorodosť a nejednotnosť je výsledkom skutočnosti, že v tejto konkrétnej komunikačnej udalosti, ktorej diskurz tvorila prezentácia na predmet anglický jazyk, nie je nijako striktno vymedzená. Ukazuje sa, že text je výsledkom spontánnosti, **hovorového úzu** príznačným svojim málo premysleným komunikačným cieľom a zdanlivým pocitom neurčitosti identity odosielateľa ako i axiologickými tendenciami k extrémnemu liberalizmu internetovej komunikácie (viď. smajlík, žiaden predmet e-mailovej správy). Povedané inak, komunikácia na platforme gmail ukazuje značnú mieru neformálnosti. Nedá sa ale nepredpokladať, že v blízkej budúcnosti štylistika tejto formy komunikácie nebude rozoznávať expresivitu komunikačnej udalosti jazykovými prostriedkami, ktoré budú ustálené pre ten-ktorý register, v ktorom sa komunikačná udalosť bude odohrávať.

Oslovenie e-mailovej správy je podľa [3] kategória, v ktorej sú zahrnuté prvky **obligatórne** ako aj **fakultatívne**. V súvislosti s oslovením v e-mailovej komunikácii sa táto časť korešpondencie medzi odosielateľom a prijímateľom považuje skôr za fakultatívne, aj keď môže hraničiť s porušením zásad zdvorilosti. [3] tvrdí, že prípady vynechania oslovenia súvisia s tým, že odosielateľ nepozná prijímateľa e-mailovej správy ako napríklad verejné oznamy a nevyžiadaná pošta. Avšak v korpuse, ktorý tvorí jadro tejto analýzy sa našli prípady, kde **oslovenie chýbalo úplne** aj napriek tomu, že odosielateľ a prijímateľ sa poznali. Je niekoľko možných dôvodov prečo sa oslovenie v týchto prípadoch neuvádza, napríklad nejasne vymedzené postavenie e-mailovej komunikácie v súčasnosti, prílišná neformálnosť prameniaca z tendencie používať jazyk na komunikáciu prostredníctvom e-mailu hovorovým štýlom, alebo jednoducho subjektívny postoj odosielateľa k písaniu e-mailov, prípadne neznalosť, resp. resistencia odosielateľa písať štýlom používaným vo formálnom styku (keďže diskurz učiteľ – študent patrí do formálnej korešpondencie). V kontexte skúmaného diskurzu vzhľadom na jeho predmet hodnotím neuvedenie oslovenia ako zlyhanie zo strany odosielateľa. Aj keď nie je nič uvedené, komunikuje to. Ide o vyjadrenie rečového aktu vzpierania sa povinnostiam, t.j. niektorí študenti berú túto úlohu ako niečo, čo musia spraviť a vyjadrujú to týmto spôsobom. Na porovnanie, ak sa študenti chcú ospravedlniť z hodiny, resp. o niečo požiadať, oslovenie nikdy nechýba. Ďalšie prípady formy oslovenia v e-mailovej komunikácii boli viac menej štandardné, oslovenie obsahuje pozdrav „*Dobrý deň/večer*“, ktorý je v niektorých prípadoch doplnený o meno a titul prijímateľa. V niektorých sa oslovenie písalo v anglickom jazyku, napr. „Hello Mr. Lukáč“. V tomto prípade ide o chápanie anglického jazyka ako neformálneho prostriedku vyjadrovania. Príčiny môžu byť rôzne. Môže sa jednať o nenatívneho používateľa, alebo môže ísť o nedostatok vedomostí registra, a pod... Našli sa aj prípady, kde oslovenie pripomínalo skôr automatický generovaný text, ako je tomu pri nevyžiadanych e-mailoch, napr. „*Hello Mr. Teacher*“.

Záver

Diskurz platformy *g-mail* je na základe uvedených príkladov, so zreteľom na danú premennú, značne heterogénny. Je to dané tým, že predmet skúmania platformy *g-mail* bol zameraný na prezentáciu v anglickom jazyku následkom čoho tvorcovia diskurzu na tejto platforme postupovali rôzne. Niektorí sa obmedzili na absolútny *minimalizmus* (neuvedený predmet správy, resp. ikona smajlíka), iní boli extenzívni a predmet správy uviedli **detailne** (názov

prezentácie, napr. niekoľko poznámok o meandroch, a pod...). Okrem vyššie spomenutej dichotómie minimalizmus – detail sa v diskurze *g-mail* objavili prípady **prepínania medzi kódmi**, alebo jednojazyčné verzie predmetu, buď anglický alebo slovenský jazyk. Oslovenie e-mailovej správy sa uberalo podobným smerom. Minimalizmus (žiadne oslovenie) sa striedal so zdvorilostnými podobami oslovenia, ako ho poznáme z materiálneho sveta. Ďalej sa oslovenie vyznačovalo taktiež **bilingvalizmom**, no s gramatickými chybami z pohľadu anglického jazyka. Z týchto príkladov je teda zrejmé, že forma oslovenia je pestrá. Mieša sa angličtina so slovenčinou, formálne i menej formálne. Pri angličtine, či už v súvislosti s predmetom správy alebo s oslovením som došiel k záveru, že chyby a variácie formy pramenia z toho, že angličtina sa v súčasnosti používa ako svetový jazyk (**lingua franca**) a je ovplyvnená **nenatívnymi používateľmi**, prípadne je to obraz jazykových zručností odosielateľa. Čo sa týka slovenského jazyka, je treba brať do úvahy, že je to materinský jazyk všetkých subjektov, ktoré tvorili jadro tohto výskumu. Avšak tu sa ich jazykové zručnosti prepletajú so sociálnymi vzťahmi. Obe časti skúmania, predmet i oslovenie odzrkadľujú sociálne vzťahy odosielateľa a prijímateľa, respektíve minimálne zo strany toho prvého. A tak sa dajú identifikovať sociálne vzťahy vyjadrené prostredníctvom jazyka nasledovne podľa Tabuľky 1:

Tab. 1: *Socio-semiotické aspekty emailovej komunikácie na platforme gmail*

Všeobecný základ	Bližšia identifikácia	Intimita	Formálnosť
+	–	–	+
+	+	–	+
+	–	+	–
–	–	+	–
–	–	–	–

Vysvetlivky:

1. + všeobecný základ – intimita (*prezentácia, Dobrý deň/večer*);
2. + všeobecný základ + bližšia identifikácia – intimita (*2man2th, prezentácia week 6*);
3. + všeobecný základ + intimita/neformálnosť (*Dear Mr. Lukac, Hello Mr. Lukáč*);
4. – všeobecný základ – identifikácia + neformálnosť + ikonický symbol (smajlík);
5. – všeobecný základ – identifikácia + neformálnosť – ikonický/symbolický spôsob vyjadrenia komunikačnej udalosti (absencia ikón a symbolov).

Zdroj: [4]

Zaujímavým je taktiež umiestnenie slova prezentácia. Nepochybne tu jestvuje istá variácia. Niekde sa slovo nachádza na začiatku, na iných miestach je zase postponované na koniec riadku, prípadne je premodifikované inými slovami (skratkami) alebo sa vôbec nevyskytuje. Pre doplnenie dodávam, že zo skúmaného korpusu vyplýva, že komunikácia prostredníctvom e-mailu skôr pripomína neformálny chat ľudí, ktorí sa dobre oznaajú a teda pripomína médium, kde sa komunikačná udalosť stáva skôr kamarátskym stretnutím. Hranice e-mailovej komunikácie **fluidné** v porovnaní s hranicami komunikácie „naživo“, respektíve komunikácie formou osobného kontaktu na formálnej úrovni medzi učiteľom a študentom. Takto jazykovo pestrý register diskurzu učiteľ – študent naznačuje, že na odosielateľa vplyvajú aj iné faktory, napr. stres, náladovosť, nezaujem a pod...

Na základe analýzy diskurzu platformy *gmail* sa dá záver tejto práce zhrnúť do troch tried.

Prvou je **problematika obsahu**, a síce, že v diskurze internetu [4] v širšom a v diskurze gmailu v užšom zmysle slova sa všetko skrakuje. Zdá sa, že čím je správa kratšia, tým lepšie. Limity na písanie textu (160 úderov na platforme Twitter) a marginalizácia diakritiky potvrdzujú túto tézu. Platforma *g-mail* ale zatiaľ takýmito limitami ohraničená nie je. *Druhou* je **lexiko-gramatika**. Tá sa v súčasnom internetovom diskurze vyznačuje mnohými slovotvornými modifikáciami a vynechávaním podmetu. Patrí tu tiež automatická korekcia

gramatiky, no ani tá vždy nedokáže rozpoznať, či sa jedná o „dobrú“ alebo „zlú“ gramatiku. Treťou triedou je **pragmatika**. Tu sa jedná o to, že čokoľvek vyskytujúce sa a tvoriace diskurz gmail je predmetom rôznych interpretácií. Jeho funkcia a nálepky, ktoré bližšie určujú jej podstatu sú subjektívne.

Pod'akovanie

Tento príspevok bol napísaný v rámci projektu KEGA 006PU-4/2011 English Morphology – A Blended Learning Course a 030PU-4/2014 Štylistika angličtiny – blended-learningový kurz.

Literatúra

- [1] BOARDMAN, M.: *The language of Websites*. Routledge, London, 2005. ISBN 0-415-32854-3.
- [2] CARTER, R.; GOODMAN, A.; REAH, D.; SANGER, K.; BOWRING, M.: *Working with Texts*. Routledge, London, 1997. ISBN 0-415-23465-4.
- [3] CRYSTAL, D.: *Language and the Internet*. Cambridge University Press, Cambridge, 2001. ISBN 978-0521868594.
- [4] CRYSTAL, D.: *Internet Linguistics*. Routledge, New York, 2011. ISBN 978-0415602716.
- [5] FERENČÍK, M.: *Click Here (To Find Out More): E-Escape as an Indexable World*. In: *Topics in Linguistics*. Vydavateľstvo Univerzity Konštantína Filozofa in Nitra, Nitra, 2011, Vol. 2, Iss. 7. s. 6-15. ISSN 1337-7590.
- [6] GOFFMAN, E.: *The Presentation of Self in Everyday Life*. Doubleday, New York, 1959. ISBN 0-385-09402-7.
- [7] GOODMAN, S.: *Redesigning English. New Texts, New Identities*. Routledge, London, 2005. ISBN 0-415-13124-3.
- [8] HALL, E. T. 1976. *Beyond Culture*. Anchorbooks, United States of America, 1976. ISBN 0-385-12474-0.
- [9] HALLIDAY, M. A. K.: *Language as Social Semiotic: The Social Interpretation of Language*. Edward Arnold, Australia, 1978. ISBN 978-0713162592.
- [10] HODGE, R.; KRESS, G.: *Social Semiotics*. Cornell University Press, Ithaca, New York, 1988. ISBN 0-8014-2195-0.
- [11] KRESS, G.; LEEUWEN, T. V.: *Reading Images*. Routledge, Oxon, 1996. ISBN 0-415-31915-3.
- [12] LEEUWEN, T. V.: *Introducing Social Semiotics*. Routledge, Oxon, 2005. ISBN 0-415-24943-0.
- [13] SCOLLON, R.; SCOLLON, S. W.: *Discourses in Place. Language in the Material World*. Routledge, 2003. ISBN 978-0415290494.

Mgr. Juraj Lukáč

DISCOURSE ANALYSIS OF GMAIL

This article investigates e-mail communication on the Google electronic account platform gmail.com. The findings of the investigation support the assumption, i.e., e-mail communication of the researched data with respect to norms is boundless. For example, a mixture of indicative and concealing, general and intimate as well as detailed and minimalistic models was found. This article also analyzes gmail from a geosemiotic perspective. This part focuses on how the sign system of language indexes gmail as a semiotic system. The analysis shows that the platform is a densely indexable world divided into frames which create a whole referred to as a “semiotic aggregate”. The frames construct an interplay of visual signs as well as an intersection of several discourses of which each has its own unique function. All discourses co-create a paradigm which directs the user through the electronic landscape.

ANALYSE DES DISKURSES DER PLATTFORM GMAIL

In diesem Artikel beschäftige ich mich mit der Untersuchung der Kommunikation mittels der E-Mail-Plattform gmail.com. Bei der Analyse stellte sich heraus, dass die gegenwärtige postmoderne, durch Elektronik ermöglichte Form der Kommunikation in beträchtlichem Maße unbeständig ist. Gleichwohl zeichnet sie sich durch ihre eigenen Normen aus. Auf Grundlage der Analyse wurde festgestellt, dass die untersuchte Erscheinung sehr bunt ist. Es mischt sich darin Unsymptomatisches mit Symptomatischem, Allgemeines mit Intimem sowie Detailliertes mit Minimalem. Diese Untersuchung analysiert auch das E-Mail-Portal gmail aus geosemiotischer Sicht – wobei der Autor argumentiert, dass die im Rahmen angeordneten Zeichen von der Position im Raum abhängig sind und es gleichzeitig zwischen den einzelnen Rahmen zu einer Interaktion kommt. Die einzelnen Zeichen funktionieren zusammen wie ein Ganzes, sind nicht selbstständig, und bilden auf diese Weise ein so genanntes Aggregat. Die Rahmen bilden, auf Grundlage eines Interdiskursdialogs, ein Zusammenspiel visueller Zeichen sowie auch einen Kreuzungspunkt mehrerer Diskurse und Räume, von denen ein jeder seine eigene Funktion hat. Alle diese Diskurse und Räume bilden zusammen ein bestimmtes Paradigma, das die Nutzer durch die elektronische Landschaft leitet.

ANALIZA PLATFORMY GMAIL

W niniejszym artykule autor skupia się na badaniach komunikacji za pośrednictwem skrzynki e-mailowej gmail. Na podstawie analizy stwierdzono, że badane zjawisko łączy bezobjawowe i z objawowym, ogólne z osobistym, szczegółowe z minimalnym. W niniejszym artykule, oprócz analizy społeczno-gospodarczej komunikacji elektronicznej, konto emailowe gmail poddano także analizie z geosemiotycznego punktu widzenia, przy czym autor uzasadnia, że znaki uporządkowane w ramach są zależne od umiejscowienia w przestrzeni a jednocześnie między poszczególnymi ramami następuje interakcja. Poszczególne znaki ram stwarzają razem, na podstawie dialogu interdyskursowego, harmonię znaków wizualnych, jak również skrzyżowanie kilku dyskursów i przestrzeni, z których każdy ma swoją funkcję, tj. tworzą agregat semiotyczny. Wszystkie te dyskursy i przestrzenie tworzą razem pewien paradygmat, który przyporządkowuje użytkowników w e-środowisku.